

BUITEN

26^E JAARGANG N^O. 11

ZATERDAG 12 MAART 1932

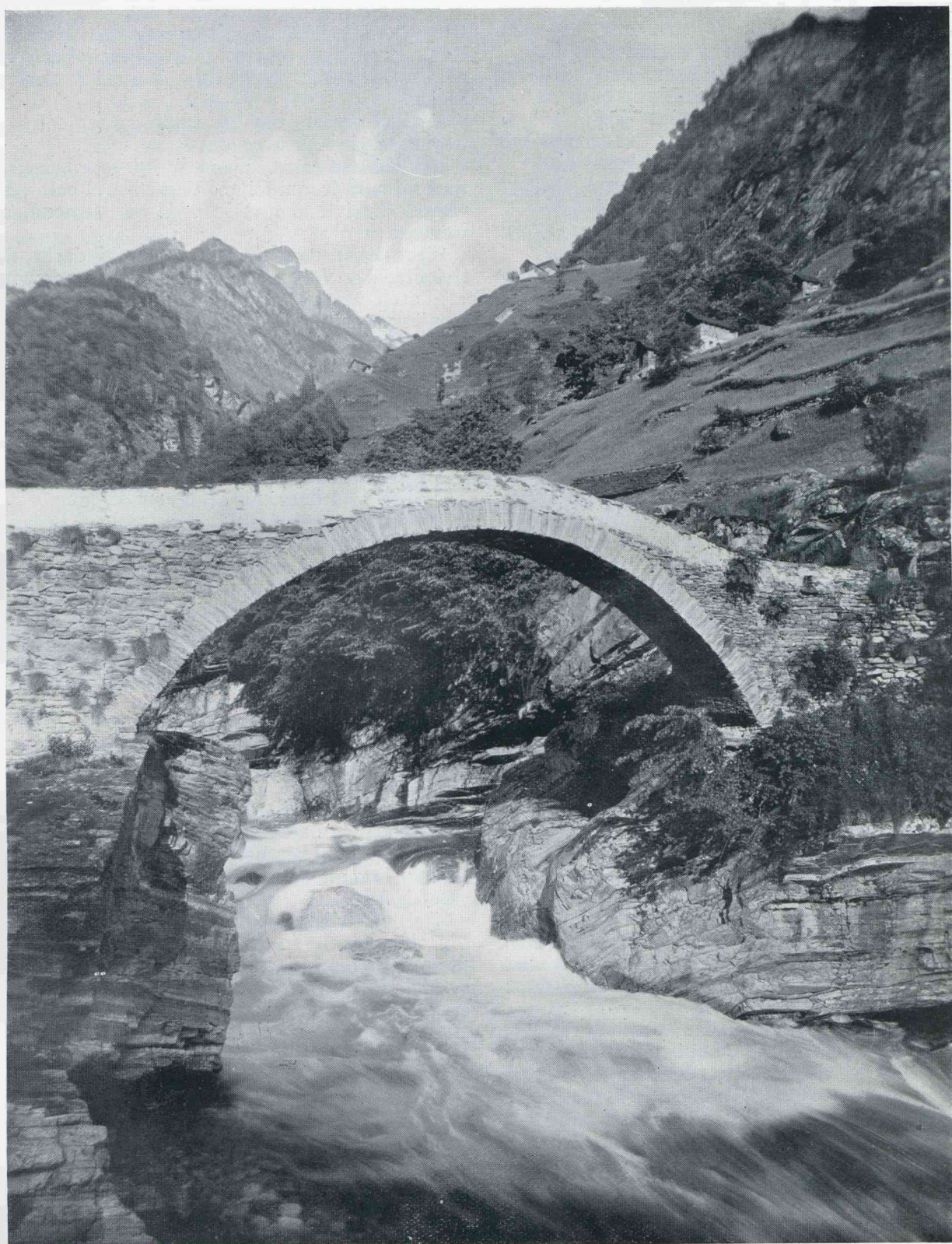

Foto E. Steinemann

DOOR DE WOESTE DALEN VAN TESSINO. OUDE STEENEN BOOGBRUG IN HET
VERZASCA-DAL

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

DE FAMILIE HOLT, DOOR SUZAN GLASPELL (14) . BLZ. 122

DE TUIN ZONDER HET GRIND (GEÏLL.), DOOR TINE

COOL BLZ. 124—126

DOOR DE WOESTE DALEN VAN TESSINO (GEÏLL.),

(VALLE VERZASCA. II), DOOR N. J. DIJKSTRA
BLZ. 121, 125—128

BIJ PROF. ALBERT SCHWEITZER TE LAMBARENE

(GEÏLL.), DOOR DR. P. R. VAN DER ELST. BLZ. 128—131

EEN TOSCAANSCH STAD IN DE LATERE MIDDEL-

EEUWEN, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI (10)
BLZ. 131—132

ACHTTIENHOVEN. OUD BOERDERIJ AAN DEN ACH-

TERWETERINSCHENWEG EN TOREN DER NED.

HERV. KERK TE AMERONGEN (± 1470), (ILL.)

BLZ. 131, 132

WENKEN VOOR TUINBEPLANTING (RHODODENDRONS

MET LELIES ERTUSSCHEN), DOOR B. BLZ. 132

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar Rokin 74-76, Amsterdam. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

DE FAMILIE HOLT

14)

DOOR SUZAN GLASPELL

TOEN begon zij over alles na te denken. Wat zouden de menschen zeggen? Wat zouden zij zeggen? En haar vader? Wat zou haar vader zeggen en wat zou zij hem vertellen?

Den vorigen dag was er eenige malen opgebeld en de Mater had geantwoord. Ze zouden wel van Lincoln's kantoor gebeld hebben en ook haar vader zou wel hebben getelefoneerd.

„Ik had niet zoo moeten wegloopen”, berispte zij zichzelf. Zij moest opstaan en zien, hoe de zaken stonden.

Zij was wel wat verwonderd, dat het koude bad haar verfrischte.

Neen, het kantoor had niet getelefoneerd, zeide de Mater, maar haar vader had opgebeld. Hij wist, dat Lincoln weg was, maar hij deed als gewoonlijk en de Mater had er niet over gesproken, omdat zij niet wist, wat Blossom haar vader zou willen vertellen. Hij had voorgesteld, dat Blossom zou komen eten. „Maar ik zei, dat je erge hoofdpijn had. Later heeft je moeder opgebeld om naar je te vragen — zij wilde je vandaag opzoeken. Zij deed ook heel gewoon”.

Maar, dacht Blossom, over de telefoon konden zij gewoon zijn. Het was vreemd, dat zij nog niet waren gekomen. Maar Lincoln had hun natuurlijk niet verteld, wat hij haar geschreven had. Hij moest hun wat anders hebben laten weten. Zij wisten niet, dat hij haar verlaten had. Zij moest het maar liever uitspreken en naar haar vader's kantoor gaan — dezen morgen, direct.

Maar zij kon nu niet met haar vader spreken. Wat zou zij zeggen? Zij kon hem niet precies vertellen, wat er gebeurd was; hij zou denken, dat zij gek geworden was en dan zou hij Lincoln afvallen en dat zou niet eerlijk zijn. Het zou Lincoln erg schaden, haar vader kon hem zooveel schade aandoen, als hij hem niet langer vertrouwde en respecteerde, zooals hij gedaan had. Zij moest hem dus wel precies vertellen, hoe het was en dat het haar fout was.

Als zij het maar beter begrijpen kon; als zij de waarheid ervan maar kon zien, precies zien, hoe het haar fout was. Als zij Lincoln maar beter kon begrijpen en zichzelf en de Mater en Ambrose Holt.

En met den naam kwam het bewustzijn, dat de eenige, die haar helpen kon, Ambrose Holt was.

Maar zij kon hem niet weer opzoeken, dat zou nieuw verraad zijn jegens Lincoln. Ja, zou het? Als hij haar kon helpen begrijpen? Als zij een beetje meer van het leven begreep, dan zou zij hen allen beter kunnen begrijpen.

Een uur lang worstelde zij ermede, daarna nam zij de auto en reed naar de houtwerf, naar het logement van Hotchkiss.

„Insectenpoeder” flitste het door haar hoofd, terwijl zij aan de bel trok. „Insectenpoeder” zeide zij tot zichzelf, toen een vrouw met een gebloemd schort voor, de deur achterdochtig op een kier opende.

HOOFDSTUK XVII

Toen hij eenmaal bij haar in de auto zat, irriteerde haar alles in hem: zijn voeten, die nonchalant op de hielen balanceerden, zijn handen, die los tusschen de knieën hingen. Waarom zat hij niet rechtop om moedig zijn straf te ondergaan? Wel, hij wist nog niet, dat er een straf te ondergaan was; hij zou het wel merken, wanneer zij een plaats gevonden had, waar zij konden praten.

Toen hij een opmerking maakte over een brug tusschen twee fabrieksgebouwen, hetgeen een kasteelachtig effect maakte, zeide zij scherp: „Dit is geen pleziertochtje!”

„Dat spijt mij”, zeide hij, „dan zal ik nergens meer naar kijken”.

Zij kon voelen, dat hij doelloos naar den bodem van den wagen zat te kijken en om haar lachte.

Hij had niet laten blijken, of hij verwonderd geweest was, toen zij hem kwam halen. Was hij wel ooit verwonderd geweest? Er is iets niet in orde met iemand, die niet verwonderd kan zijn.

Zij reed van de rivier weg, omdat zij dacht, dat hij van de rivier hield en volgde een nauwen weg door de bosschen.

„Laten wij hier uitstappen”, zei zij plotseling, want zijn manier van zitten begon haar te ergeren.

„O, als je dat beter vindt”, zeide hij weifelend.

„Waarom niet?” vroeg zij.

„Wel, daar dit geen pleziertocht is, ben ik bang, dat ik het heerlijk zal vinden in het bosch”.

„Ik geloof niet, dat u het er prettig zult vinden”, verzekerde zij.

„All right, als je daar dan maar voor oppast”.

Zij liep snel door, hij achter haar aan.

Plotseling stond zij stil. „Hier zijn we in het bosch!”

Daar hij niet vroeg: „Welk bosch?”, zou het verder gaan dus ook geen genoegen voor hem beteekenen en zij was te zeer onder den indruk hier te zijn, dat zij er niet over kon zwijgen. „Vader is de eigenaar. Er is kalksteen onder”.

Hij groef zijn hiel in den grond, als om de kalk te zien.

Door een opening wees zij naar de opgedolven aarde voor hen, een breede, diepe wonde. „Hij graaft het op om er cement van te maken”.

„Men moest het hem beletten”, zeide Ambrose Holt dadelijk. „Bij de wet, als dat noodig was”.

Hij was zeker de juiste persoon om te spreken over bij de wet verbieden!

„Vreemd, dat een gemeenschap een man toestaat zulk een vandalisme te begaan”.

„Nu, alles wel beschouwd, is het bosch toch van Vader”.

„Het is meer dan dat”. Zij keek hem aan, in afwachting.

„Het is het bosch”, zei zij eenvoudig.

„Ja”, gaf zij toe en liep weer door, pratende. „En het is Lincoln's bosch. In de eerste plaats is het van Lincoln. Hij kwam hier als kleine jongen, die van huis wegliep, weg van de andere jongens en van alles, wat hem ongelukkig maakte en hem kleineerde, omdat u hem vernederd hadt. Het is ook uw bosch, want u zondt een ongelukkig kind hierheen. En hier zoudt u God om vergiffenis kunnen vragen! Maar dat zult u niet doen, omdat u niet in God gelooft. U bent boven God verheven, dus hoe zoudt u hem dan kunnen vragen u vergiffenis te schenken?”

Zij hijgde met korte, stootende schokken, als een kind, dat ophoudt met huilen.

Hij legde zijn hand op haar arm, als om haar te weerhouden zoo snel te loopen. „Wie heeft je verteld”, vroeg hij kalm, „dat ik niet in God geloof?”

„Natuurlijk doet u dat niet, hoe zoudt u anders zoo hebben kunnen handelen? Als u in God gelooft, dan gelooft u ook in uw plicht als mensch. Dat spreekt vanzelf”.

„O, kind”, zeide hij, bijna alsof hij medelijden met haar had, „niets is vanzelfsprekend”.

„Maar u kunt u toch niet rechtvaardigen!”

„Kun jij dat?” vroeg hij.

„Ik? Wat heb ik gedaan — dat gerechtvaardigd zou moeten worden?”

„Ik weet het niet. Ik wist werkelijk niet, dat er ooit iemand

zoo succesvol geweest was, dat hij zichzelf kon rechtvaardigen”.

Zij stond stil en keek hem aan. „Wat bedoelt u met succesvol?” vroeg zij.

„Zichzelf zoo nuttig mogelijk maken”, zeide hij.

„En hebt u dat gedaan?”

„O neen, daarom rechtvaardig ik mijzelf ook niet. Maar ik ben wel een eind in die richting gegaan”.

„Ik begrijp u niet”, zei Blossom.

„Ik ben gemakkelijk te begrijpen”, zei hij, bijna tot zichzelf.

Er was een bocht in het pad en daardoor was het gesconden bosch voor het oogenblik achter de boomen verscholen. Spoedig zouden zij aan dien afgrond komen, waar schoonheid verging door vernieling. Maar hier stonden de boomen nog, zoolang het hun nog vergund was, na hun lang bestaan, na hun waardigheid te hebben verdiend. Wisten zij, wat er komen zou? Tot zoo lang bleven zij wat zij waren.

Ingesloten door deze oude schoonheid, verdrietig als een kind, vertelde zij hem de geschiedenis. „Het begon allemaal in deze bosschen. Lincoln hield van ze als kind en zij vergoedden in zekere mate uw wegloopen. Hij kwam hierheen en dat deed hem goed, het hielp mee om een dichter van hem te maken. Nu, terwille van mij, is hij in zaken met mijn vader; hij moet de boomen vernielen, die hem geholpen hebben — hem hebben opgevoed, om zoo te zeggen. En daarom was hij van plan om hun schoonheid te bezingen en hun tragedie dapper onder de oogen te zien. Dat gevoel sproot voort uit iets nobels in Lincoln, niet?”

„Het is een onderwerp voor een dichter”, zeide hij.

„En toen kwam u en ik trachtte Lincoln te beschermen, want ik wist, wat het gevolg zou zijn, dat het de verzen zou bederven, zooals Vader het bosch bederft. O, waarom moest u terugkomen?”

„Ik weet het niet”, zei hij en het klonk eerlijk.

„Wat was hier voor u om naar terug te keeren?” was haar onbarmhartige vraag.

„De plaats, vanwaar ik vertrok”.

„Maar die hadt u lang geleden opgegeven”.

„Dat had ik niet, in werkelijkheid niet. Ik zou het niet kunnen, al zou ik het willen. Je kunt de eerste plek, die je gekend hebt, niet opgeven. Je kunt niet datgene, wat je het eerst hebt lief gehad, opgeven. Lincoln, lieve kind, was niet de eerste jongen om deze bosschen lief te hebben. Ik had een verlangen om ze weer te zien. En nu breng je mij hier”.

„Ik ben niet hier”, zeide zij, „om eenig verlangen van u te bevredigen”.

„En toch doe je het — onbewust, zullen wij zeggen. Het is erg lief, vind je niet?”

„O, alstublieft”, zeide zij, haar tranen bedwingende, „laat ons niet luchtig spreken”.

„Wel, Harriette”, verzekerde hij, „wel, m'n lieve kind, ik spreek niet luchtig”.

Hij scheen naar iets te zoeken om haar duidelijk te maken, dat hij verre van luchtig sprak. Zij stond daar, beet zich op de lippen en hij wierp het hoofd in den nek en keek naar boven naar de boomen en wachtte, terwijl hij zijn oogen even sloot.

„Ik zei, dat het een verlangen was, maar ik weet werkelijk niet, of het dat was. Ik — ik vond eenvoudig mijn weg hierheen terug. Ik weet het niet, misschien zond God mij”.

„Als Hij u zond”, riep Blossom uit, „dan zond Hij u om te vernietigen”.

„Misschien”, zei hij, „ja, dat is mogelijk”.

Zij nam den brief uit haar zak. „Lees dit — en kijk, wat u gedaan hebt; lees 't!” riep zij, „en spreek dan over God!”

Hij las: Zeer hulpvaardige vrouw. Naar het voorbeeld van mijn illusteren vader . . .

Toen hij den brief terug gaf, merkte hij op: „Zij zou heusch geen insectenpoeder nodig hebben; het huis is zindelijk genoeg”.

„Dat is dus alles, wat u te zeggen hebt!”

„O, neen, heelemaal niet, het is alleen maar een gedachte, een opmerking. Dit is erg naar”, zei hij, maar vroeg een oogenblik later: „Ja, is het dat?”

„Is het dat?”

„Je gelooft, dat je meer bent met Lincoln, dan je zonder hem zoudt zijn?”

„U wilt ons dus ook scheiden?”

„O, neen, niet als je samen wilt zijn. Ik weet dat natuurlijk

niet. Je man lijkt me een groote egoïst”, voegde hij er bij wijze van verklaring aan toe.

„Wel, hij is —”: zij was op het punt te zeggen „hij is het niet”, maar zeide inplaats daarvan: „Ik heb hem lief”.

„Dat is jammer”.

„Wat bedoelt u, jammer? Hoe durft u te zeggen, dat het jammer is!”

„Omdat je niet gelukkig bent”.

„Eens en voor altijd, vertelt u mij eens, waar u die notie vandaan hebt, dat ik niet gelukkig ben”.

„Zooals mijn grootmoeder plecht te zeggen: „Een klein vogeltje heeft het mij verteld”. Nu, dat zal het wel zijn, want je stem, Harriette, klinkt als die van een vogeltje.”

„De stemmen van vogels zijn gelukkig”.

„Niet altijd. En dan ben je zoo trouw. Dat is verdacht. Of misschien zijn het je handen. Je vingers bewegen zich droevig”.

„Nonsens”, zei zij, maar keek naar haar vingers, als om te zien, hoe zij deden.

„Natuurlijk”, ging zij voort, „op het oogenblik ben ik niet gelukkig. Hoe zou ik het kunnen zijn? Mijn man heeft mij verlaten”.

„Neen, dat heeft hij niet — niet, als je hem terug wilt hebben. Dat is geen bijzonder ernstige brief. Als iemand werkelijk weg loopt, dan doet iemand dat niet in zoo'n stemming”.

„Neen?” vroeg zij bezorgd.

„Hij plaagt je. Hij zal terug moeten komen, om je nog meer te plagen. Hij moet terug komen om zijn superioriteit te bewijzen, omdat het lang niet zooveel voldoening geeft om het uit de verte te doen”.

„Wat bent u Lincoln vijandig gezind! Uw zoon!”

„Dit is een erg stupide brief”, zei hij beslist.

„Maar, ziet u”, haastte zij zich om Lincoln vrij te pleiten, „ik had zulke erge dingen tegen hem gezegd. Ik zei hem, dat u mij behandelde als een menselijk wezen!”

Eerst zei hij niets. „Dus”, vroeg hij toen kalm, „Lincoln behandelt je niet als een menselijk wezen?”

„Wel, ziet u”, trachtte zij zich er uit te redden, „Lincoln houdt van mij, maar u weet — u weet hoe ik er uit zie”.

„Ja”, glimlachte hij.

„Hij noemt mij Blossom. Iedereen doet het. Daarom heb ik u verteld, dat mijn naam Harriette is”.

„Ik zal je geen Blossom noemen”, verzekerde hij haar.

„Neen, doe het alstublieft niet. U bent de eenige, die mij Harriette noemt. En, ziet u — misschien is het alleen maar inbeelding, maar ik zou graag hebben, dat de menschen mij zooveel verstand toekenden, als ik heb”.

„Natuurlijk”.

„Ik geloof, dat dat heel natuurlijk is; u niet?” vroeg zij.

Hij knikte. „Wat wij nodig hebben, misschien meer dan wat ook, is, dat men ons evenveel verstand laat hebben, als wij bezitten. Dat is de reden, waarom ik weg ging”.

„Was het dat?” riep zij uit.

„Men veronderstelde, dat ik — God weet waarom — grappig was, luimig — eccentric, een type. In het begin moet het mijn fout geweest zijn — een pose, als je het zoo noemen wilt; een mom, om te beletten, dat de menschen zouden weten, wat ik in werkelijkheid was, want weinigen van ons hebben den moed om de menschen te laten weten, hoe wij eigenlijk zijn. Het geeft ons om zoo te zeggen een goedkoop gevoel, ik bedoel onnoozel. Natuurlijk was ik dat, wat ik scheen te zijn; ik heb altijd het verlangen gehad om de menschen te verbazen, om anders te zijn, alleen maar om te zien, wat zij zouden doen, als iemand eens geheel anders was. Maar dat was niet alles, wat er in mij zat en ik werd er zoo beu van om alleen dát te zijn en niets meer. Ik kreeg er zoo genoeg van, dat ik er over dacht maar te verdwijnen. Want als ik niet weggegaan was, zou ik misschien dat geworden zijn, zie je?”

„Ja”, zei Blossom met nadruk, „ja, dat zie ik in”.

„Ik heb er nog iets van over gehouden, speciaal hier; zij komen mij zoo grappig voor, nu zij nog allen precies hetzelfde doen en zoo gewichtig zijn. Misschien verval ik er opnieuw eenigszins in terug, maar er is nog wat anders”.

„U — u hebt iets gevonden?” vroeg zij.

„Verschillende dingen. Eenzaamheid bijvoorbeeld. En amusement — belangstelling en soms, af en toe, zooals ik het nu hier heb, een gevoel, alsof ik dichter bij een betekenissen sta”.

(Wordt vervolgd)

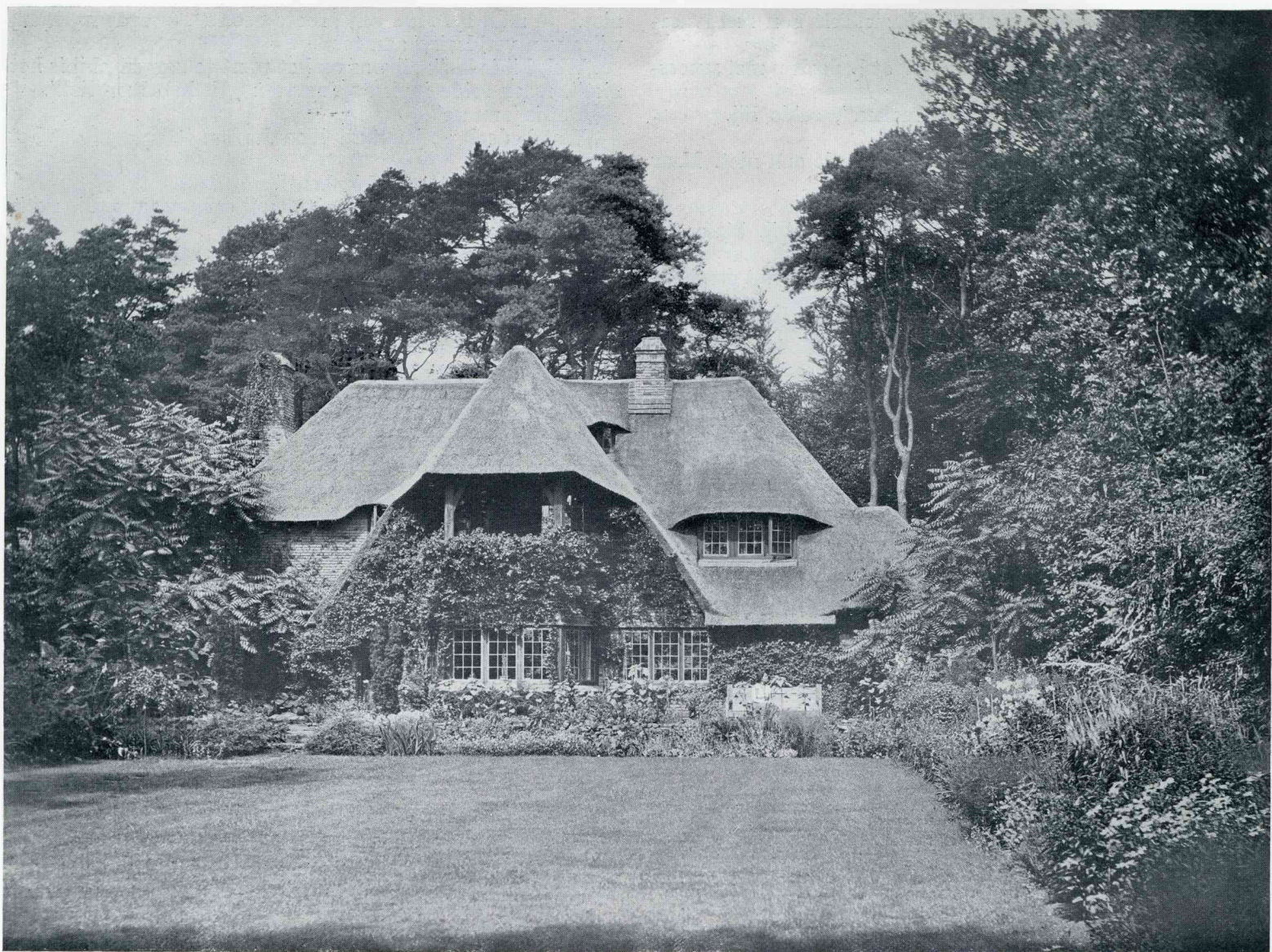

Foto C. J. Steenbergh

LANDHUIS TE HILVERSUM. HET HUIS VOOR DE „OPEN TUIN”

DE TUIN ZONDER HET GRIND

DOOR TINE COOL

SOMS kan de tuin zonder het grind een verademing zijn. Want grind is een noodzakelijk kwaad, tenminste voor hen die dit zoo hebben leeren zien. Dezulken weten daarom het grind nog wel te waardeeren op de daarvoor bestemde plaatsen; zij weten echter hoe storend het ook kan werken. Maar in dezen tuin te Hilversum is er het grind niet. Aan den voet van den Trompenberg gelegen, grenzende aan de Eng, leent zich de tuin voor de gewone grondpaden, wat natuurlijk in een kleistreek niet het geval zou zijn. Al is alles nat van den regen, dan nog kan men goed de paden in het boschgedeelte begaan. En over het gazon brengen de steenen die, op een bijzondere wijze gelegd, het grasveld niet in tweeën deelen. Bij het huis is het bordes; hier zijn ook de tegels, is er dus geen grind. Naar de entrée van het huis brengen twee paden van de verschillende toegangshekken af en deze paden zijn in het karakter van het huis en den heelen tuin die voor een groot gedeelte onder de boomen ligt. Een steenen looper ligt als het ware gevat tusschen banen van kleinere keisteenen, grof grind als men dat zoo noemen wil, maar dan in den grond gelegd en zonder de pretentie van het witte grind. Stil en rustig verbreken deze paden het ietwat geheimzinnige, dat om het huis waart, niet. Als men het niet wist en als men niet den speurenden zin bezat die de goede tuinen vinden laat, dan was men toch de zeer eenvoudige hekken voorbijgegaan en had men nooit geweten, tot wát die paden brengen zouden. Ja, soms kan het werkelijk een verademing zijn een tuin te zien, waaruit men het grind weghield, omdat men dan de sfeer niet verbroken ziet van het te zamen groeien van de beplanting, van het te zamen zijn van huis en tuin en bosch. Kijk, dit is wel het grootste compliment dat men een tuin kan maken, als men zijn éénzijn roemen mag. En eigenlijk hoort elke tuin, wil hij goed zijn, één te zijn met het huis.

den bewoner of de bewoonster, één met de omgeving. Het is een weldaad om in dezen tuin te zijn; niet alleen, omdat het grind er ontbreekt, de beslotenheid is weer een andere factor die de intimiteit leven laat. Langs de geheele lengte van den tuin gaat een straatweg, hoewel niet een van de allerdrukste. Een doelmatig aangebrachte beplanting houdt echter de wereld daarbuiten weg. Maar het uitzicht over de Eng, dat groote waarde heeft, heeft men op het verhoogde gedeelte behouden, en omdat daar een landweg langs het hek gaat, is ook dit geen verbreking. Sommigen denken, dat een tuin alleen genoten kan worden als de zon schijnt. Weten dezulken dan niets van den tuin na den regen? Niet de harde plasregens die veel bederven, maar de stille regen die weldoet? De tuin die hier beschreven wordt, kent het genot van zoo'n regen. Dan zijn de Funkia's bij de voordeur glanzend; ze staan sterk, de bladeren lijken van geslagen ijzer gemaakt en de bloemtrossen komen er boven uit. Dan overwuijft de Ailanthus hier en geeft, wat men niet op droge dagen heeft, de nog jonge bladeren in de kleur van jonge noteloten en de oudere bladeren in den hun eigen zwaai van het lange, gevederde, frischgroene, natte blad. Architect A. P. Smits uit Aerdenhout, die het plan voor dezen tuin ontwierp, heeft wel geweten tot wat een waarde deze wuivende boomen zijn huis zouden zijn. Men vindt ze schier aan alle hoeken en, vanwaar ook gezien, zij zijn het huis tot vreugde, ze nemen iets van den ernst weg en de ingetogenheid van dit landhuis met het rieten dak. En zoo doet ook de grootbladerige Magnolia. Wij weten, dat deze geen gevederde bladeren heeft, zooals de Ailanthus ze draagt; wij weten, dat de bladeren enkelvoudig zijn, maar van een mooien vorm, rijk en zwierig en licht van kleur. Het is er zoo goed naar te kijken, als de van boven afgeronde kamerdeur open staat en wij haar het bordes zien beëin-

Foto C. J. Steenbergh

LANDHUIS TE HILVERSUM. HET BOSCHVIJVERTJE, DAT IN SCHEMER LIGT

digen, terwijl de zachtgele *Hemerocallis* hoog de kelken tot die groote bladeren heft. ☼ Kan men zeggen, dat het de tuin is zonder grind, men kan ook zeggen, dat het de tuin is van de groote bladeren, want zijn de *Funkia's* bij de voordeur, de *Senecio's* zijn weer aan den anderen hoek van het huis. ☼ De weelde van de groote bladeren planten wij liefst bij het water, dat zijn wij zoo gewoon, maar de steenen van het huis, het huis zelf, kan meer groote bladeren in de directe nabijheid hebben dan wij misschien denken. ☼ Hier althans staan de *Senecio's* al zeer voordeelig, overwuifd door de *Ailanthus* en aldus wat voor de zon beschermd, zoodat ze niet zoo hangen gaan als zij het elders doen, wanneer de warme dagen komen. ☼ Op het bordes voor het huis is een bank die bestemd is voor deze plek, voor dit huis, de bank die karakter heeft. Hoe vaak missen banken dat, hoe vaak storen banken, omdat ze niets zijn of teveel zijn. Men kan van geen van de banken in dezen tuin iets anders dan lof zeggen; er staan er verschillende, een op het heuveltje, vanwaar men de Eng ziet. Als men daar op zit heeft men voor zich het veld O.I. kers, dat zoowaar bloeit onder oude eiken. ☼ Van het bordes is men daar gekomen door een wat hollen weg heen die ligt terzijde van den „open tuin”, het langwerpig tuingedeelte vóór den gevel van het huis, vóór het bordes, waar men indertijd de boomen alle, op een na, rooide en een rustig gazon maakte, door bloemenranden omzoomd. ☼ Deze holle weg heeft zijn bekoring door wat er alzo groeit onder het bloemhout ter linker en den boschrand ter rechter zijde, het zij *Salomonszegels*, fijne *Campanula's*, aardbeziën of het een of ander kruid. ☼ Van dezen hollen weg kan men rechthout, begrensd door iets minder hooge *Funkia's* en *Juniperus sin. var. Pfitzeriana* naar het hek aan de Eng gaan, maar men kan ook rechts naar het boschviijvertje loopen, dat in schemer ligt. ☼ De bewoonster van het huis heeft zooveel variatie in dezen tuin, toch is er in geen enkel gedeelte onverschilligheid ten opzichte van het geheel; niet de ontvangst voor de voordeur gelegen zonder contact met het pad terzijde; niet het bordes vreemd aan den „open tuin”; niet dit alles los van het bosch.

Maar het bosch heeft toch de laatste jaren veel van de aandacht gevraagd, want, hoewel niet zoo groot, men heeft het groot gemaakt en, hoewel oorspronkelijk zonder veel mos en ondergroei, er zijn nu wegen door varens omzoomd en in mos gevat en witte *Digitalis* groeit er en *Campanula* en de andere bloemen die er kunnen zijn. ☼ Maar de meeste boschbloemen zijn langs het pad dat van het bordes brengt naar het zitje in het bosch, waar de steenen tafel is en de steenen bank. ☼ Daarvandaan ziet men terug en heeft het huis nu terzijde. ☼ In de verte, aan het eind van het bordes, ziet men de *Inula* staan; men weet, men was er toch zooeven, hoe de groote bloemen stralen voor de gouden *Taxus*. Men weet, dat is de *Inula* die men Christus-oog noemt. ☼ En men ziet ook het blauw dat bij dezen tuin hoort en er altijd is geweest, het blauw van de *Commelina tuberosa*. ☼ Dan weet men, dat men nog maar weinig van de schatten heeft opgenoemd, maar, om het even, de foto's, hierbij afgebeeld, zullen verduidelijking geven. Echter, de eigen sfeer van dezen tuin en dit huis is moeilijk geheel weer te geven; voor de bewoners is het echter een dagelijksch beleven.

Door de woeste dalen van Tessino

DOOR N. J. DIJKSTRA
VALLE VERZASCA. II

MIJN tweede bezoek aan het Verzasca-dal is per postauto. De lucht is grijs en staat naar regen, maar ik kan den tocht niet uitstellen. Ditmaal zal ik het dal van zijn somberen kant leeren kennen. ☼ Toch is het rivierwater van een heel bijzonder groen, al dansen er dan vandaag ook geen zonnelichtjes over de golven. Diep beneden den weg, die bij Gordola het dal inbuigend omhoog stijgt, windt zich het groenblauwe rivierlint door nauwe rotsspleten. De kleur is van een niet te beschrijven doorzichtige helderheid. ☼ De postweg slingert zich aan den linkerkant van het dal omhoog. Nog een tijdlang heeft men, terugkijkend, gezicht op het

Foto C. J. Steenbergh

LANDHUIS TE HILVERSUM. DE SENECIO'S, OVERWUIFD DOOR DEN AILANTHUS,
NABIJ DE VAN BOVEN AFGERONDE KAMERDEUR

deinende meer, de lichte laagvlakte en de besneeuwde bergen. Dan, bij een volgende bocht, daar, waar de weg een diepen inham volgt langs een zich met bulderend lawaai in de diepte stortenden zijstroom, vindt men zich plotseling besloten tusschen de hemelhooge rotsmuren van het nauwe dal. ☼ Aan den overkant, op een ver vooruitstekend rotsplateau, ligt Mergoscia. Het is bijna een wonder dat de huizen niet naar beneden komen glijden van den steilen rotswand. ☼ De diepe „Schlucht" waardoor het stroompje zich een weg baant is zóó nauw, dat de grillig gevormde rotsuitsteeksels aan weerskanten elkander bijna raken. En daar tusschendoor wringt zich de rivier als een groene kronkelslang in de zotste bochten. Hier en daar is er tusschen de

in een hooge bergkom. De huizen vormen een ononderbroken geheel met de kleine witte kerk, een prachtig bouwcomplex van gevels, muren en daken, trapsgewijze en met grillige hoeken gerangschikt. ☼ Dan komt Lavertezzo. De oevers van het stroompje zijn minder diep nu, zoodat het groene rivierlicht zich hier dicht langs den postweg slingert. De rotswallen, prachtig van kleur, nu eens krijt wit, dan weer gemarmerd bruin, geel of wijnrood, spiegelen zich in het kristalheldere water, dat in wisselende kleurschakeering van geel-groen en groen-blauw, zich immer voort spoedt. ☼ Bij Lavertezzo is de rotsformatie in de rivier beroemd. Reusachtige orgelpijpen zijn het, die uit de rivierbedding oprijzen. De een na de ander, al breder en forscher omhoog

zich strekkend, te zamen vormend een machtig muziekinstrument, niet te bespelen door menschenhand. ☼ Hier dichtbij is ook de oude steenen boogbrug, waarvan een rotsblok in de rivierbedding een der pijlers vormt. ☼ Het dal wordt ruimer nu en de rivier vlakker. De bedding is breed en bedekt met een soort kiezel waarover het water rustig kabbelt. De postweg gaat over een brug naar den overkant en daar ligt dan Brione, het voornaamste dorp van dit woeste dal. ☼ In tegenstelling met het zonnige bloemendorp Brione (sopra Minusio) is dit dorp Brione grauw en kleurloos. Een smalle zijvallei, de Val d'Osola, komt door donkere dennen van omhoog zich hier openen. ☼ De postauto houdt hier wat langer stil dan in de andere dorpen. Een heer en dame stappen uit en verdwijnen in de richting van het donkere zijdal. Maar het weer is niet aantrekkelijk om een wandeltocht te ondernemen, en dus

Foto C. J. Steenbergh

LANDHUIS TE HILVERSUM. DE VOORDEUR EN DE HOSTIA'S (FUNKIA'S)

1) Zie: Hans Schmid: Spaziergänge im Tessin.

besluit ik om met de postbus verder te gaan tot aan het eindpunt Sonogno, het laatste en hoogste dorp in het Verzasca-dal. ☼ Een jonge dame en ikzelf zijn de eenige passagiers die het wagen het grauwe dal verder in te trekken. Alles is grijs en somber nu en daar we steeds hooger komen wordt het tevens koud, zoodat ik mijn mantel dichters om me heen trek. Veel moois is er buiten niet meer te zien. Langs een paar kleine gehuchten gaan we nog, doch de rivier heeft zijn diep groene kleur verloren. Glashelder maar kleurloos kabbelt het water over de breede kiezelbedding. Dan steken we nogmaals den stroom over, zoodat we nu door het aan den linkeroever gelegen dorp Frasco komen. En dan zijn we ook spoedig te Sonogno. ☼ Sonogno is, zoo staat het in den reisgids, een lieflijk dorp. Ontelbare zwaluwen komen er jaarlijks in den kerktoren nestelen. Het Verzasca-dal trouwens is bekend om zijn groen en bloemen. Kastanjebosschen, donkere dennen en bebloemde weiden wisselen elkander af. Ook Frasco is een klein, vriendelijk oord, dat zonnig en warm tegen de berghelling ligt. Tot zoo ver de „Führer”¹⁾. ☼ Als we uit de postbus stappen regent het fijntjes. Een koude, dichte neerslag hangt tusschen de rotsen en boven op de bergen sneeuwt het. Het liefdelijke dorp Sonogno ligt grijs en verlaten in de hooge bergkom. Vlak aan den rivieroever staan er de huizen dicht open gedrongen. Het is alsof die kleine, grauwe gebouwtjes, die meer op stallen dan op menschenlijke woningen gelijken, bij elkander gekropen zijn om warmte en gezelligheid te zoeken in deze „öde” omgeving. ☼ De jonge dame, die gelijk met mij is uitgestapt, schijnt een zelfde verlangen te koesteren. Zij ook voelt zich blijkbaar verloren in dit onherbergzame oord. Tenminste, zij volgt mij op den voet, in en uit de zwaluwenkerk en door de nauwe straatjes van het dorp. Later, daar er in het plaatsje verder niets te zien valt, gaat ze naast me den postweg terug, naar Frasco. En als ik daar de kerk even in wip, blijft ze buiten op mij wachten. Er is niets aan te doen, deze onbekende jonge dame is vast besloten mij niet te laten gaan en de lange uren die nog moeten verlopen voor de postbus terug gaat, in mijn gezelschap door te brengen. ☼ Onder-tusschen is het ijsig koud en onplezierig nat. Dus stel ik voor om het hotel-café te Frasco, dat er niet onaardig uitziet, met een bezoek te vereeren en er wat warmes te drinken. Weldra zitten we, als bij moeder thuis, met dampend heete koffie bij een gloeiend electrisch straalkacheltje. En we deelen onze meegebrachte proviand, alsof we elkander reeds jaren kenden. ☼ Als we het goede genoten hebben deel ik mijn nieuwe kennis mee, dat ik van plan ben naar Brione terug te loopen om daar de postauto op te wachten. De jonge dame zegt, dat zij ook plan heeft om naar Brione te gaan en staat haastig op om me te volgen. En zoo gaan we dus weer samen langs den postweg bergafwaarts. ☼ Het is iets lichter nu, de regen is bijna opgehouden en het loopen is minder onaangenaam. Dicht bij Frasco komen we langs een zeer mooien waterval, prachtig van vorm en kleur. Het water stort zich over licht gekleurde rotsen van hoog boven naar beneden in een rond bassin, dat gedeeltelijk door een vooruitstekend rotsblok overwelfd wordt. Een sprookje van diep lichtend groen is dit kleine ronde meer, opvangend in zijn stille kom het dansende, schuimende water van de bergen. ☼ De weg tusschen Frasco en Brione biedt verder niet veel bijzonders. Vooral niet nu het regent en het dal somber kijkt. Maar als een verrassing vinden we tusschen al dat grijs en grauw nog een groepje vroolijk-witte huizen bij een hoog kastanjebosch, waar veel kleurig-lichte krokusjes, in een bonten kring van geel en paars en wit, dansen rond een eeuwenouden boom. ☼ Dicht bij Brione ligt dan nog het dorpje Gerra. Het kleine witte kerkje is gebouwd op een hoog plateau, terwijl de lage grauwe huisjes vlak aan de rivier staan. En een grijs gehucht, aan den overkant gelegen, is slechts te bereiken door den stroom, die heel breed en vlak hier is, te doorwaden. ☼ Als we te Brione aankomen stort-regent het. Dus moeten we zoo gauw mogelijk een onderdak vinden. Maar het lijkt wel of dit grauwe dorp, dat toch de voornaamste plaats in het Verzasca-dal is, geen behoorlijk hotel of restaurant heeft. ☼ Eindelijk vinden we, achter een hoogen muur, een vervallen huis, dat ons toelijkt een osteria (café) te zijn. Zeker zal dit het oude adellijke slot zijn, dat, naar men mij gezegd heeft, nu als café dienst doet. Dat kan interessant zijn. In de goede verwachting van geurig-warme koffie gaan we door de wijde openstaande deur het adellijke

1) Zie: J. Hardmeyer: Lacorno und seine Täler.

Foto N. J. Dijkstra

HOEKJ E T E B R I O N E (S . M I N U S I O) I N H E T V E R Z A S C A - D A L

woonhuis binnen. ☼ Een lage kelder-keuken, onder de gewelven van het verlaten slot, is wat we er vinden. Een donker, vochtig woonvertrek, dat tevens als gelagkamer dienst doet. Door de smalle ramen valt slechts een flauwe streep daglicht, maar in de oude zwarte schouw, in den versten hoek van het holle vertrek, vlammen wat takkebossen helder op. ☼ Een bleek uitzierende vrouw met een goren hoofddoek om en een vuil, zwaar kind op schoot, zit bij den haard en vraagt wat we willen. In ons beste Italiaansch beduiden we haar dat we schuilen willen voor den regen en wat warmes drinken. De vrouw kijkt ons wantrouwend aan en begrijpt blijkbaar niet wat we eigenlijk komen doen. Maar eindelijk staat ze toch op, neemt een paar koppen uit een muurkast en giet daarin een groezelig zwart vocht, dat ze ons als koffie voorziet. Maar noch mijn reisgenoot, noch ik, hebben den moed om te onderzoeken of dit onsmakelijk uitzierende brouwsel werkelijk naar koffie smaakt. ☼ De vrouw is weer bij den

Foto N. J. Dijkstra

U I T Z I C H T V A N H E T K E R K P L E I N T E M E R G O S C I A O V E R H E T V E R Z A S C A - D A L

haard gaan zitten en kijkt onafgebroken onzen kant uit. Er ligt achterdocht en tegenzin in die starende donkere oogen. Maar ook een algeheele levensmoeheid, een doodelijke vermoeidheid. Ze zit maar stil bij het vuur met de handen in den schoot en staart ons aan. Mijn nieuwe vriendin wordt er onrustig van en spreekt over verder gaan. Maar buiten hangt de regen als een zwaar, grijs gordijn in het dal en hier binnen is er tenminste beschutting. ☼ Om de spanning wat te breken vragen we of we de oude steenen wenteltrap mogen opgaan om het huis te bezien. Maar dan komt de passieve vrouw opeens in actie. Met haastige woorden en gebaren beduidt zij ons dat het slot niet te bezichtigen is. Er zijn alleen maar ledige kamers zegt ze, er valt niets te zien. Het is duidelijk dat de vrouw ons per se niet naar boven wil laten gaan. Dus is de gebeeldhouwde adelaar boven de zwart berookte schouw het eenige adellijke dat we te zien krijgen. ☼ De vrouw is weer opnieuw bij den haard gaan zitten, het kleine vuile kind kruipt over den rood-leemen vloer. In onzen hoek van het vertrek is het onaangenaam koud. En het duurt nog een paar uur voor de postbus langs komt. ☼ Dan komt de man thuis. Hij loopt regelrecht naar den haard, gooit wat nieuwe takken op het vuurenwarme zich bij de hoog opblaaiende vlammen. Hij neemt geen notitie van ons, noch van de vrouw en verdwijnt dan weer uit de kamer. De vrouw heeft niet eenmaal opgekeken. ☼ Er komen groote jongens thuis en ook een paar kleinere. Allen schuiven zij op de houten bankjes bij het vuur, diep in de oude schouw en zitten daar zwigend te kijken. De kinderen schijnen wel evenals de moeder alle initiatief verloren te hebben. ☼ Eten wordt er blijkbaar niet gekookt en over het andere huiswerk lijkt wel niemand zich te bekommeren. We vinden in onze tasch een paar appelen en chocolade en geven die aan de jongens, die er gretig naar grijpen. Dan wordt de vrouw ook wat toeschietelijker. Ze schuift een paar wankele stoelen bij het smeulende vuur en noodigt ons in den kring. ☼ En daar zitten we dan, de onbekende jonge dame en ik, tusschen deze doodarme menschen in de holle, donkere kelder-keuken van een vervallen slot, terwijl buiten in het woeste, ingesloten dal de regen in stroomen neergutst en de eenige verbinding met de buitenwereld de postbus is, die slechts eenmaal per dag langs komt. ☼ Op onze vragen vertelt de vrouw nog, dat ze acht kinderen in leven heeft en vier dood. De man is steenhouwer, maar er valt niet veel te verdienen. „Molto stanca” (heel vermoeid) zegt de arme vrouw telkens, en geen wonder. Twaalf kinderen ter wereld brengen in een vochtig hol waar het meest noodige ontbreekt, is wel om den moed bij te verliezen. En nu begrijp ik ook waarom zooveel jonge mannen uit deze dalen wegtrekken naar den vreemde, om daar het brood te vinden dat het dal hun niet kan verschaffen. ☼ Als het tijd wordt voor de postbus geeft de stugge vrouw, die toch een goed hart heeft, ons ieder een groote, groene parapluie van reusachtigen omvang, om mee naar de halte te gaan. Een van de kleine jongens gaat mede om de beide antiquiteiten weer veilig terug te brengen. Zoo bewijst deze vrouw ondanks haar armoede ons, die zooveel meer hebben, nog

Foto E. Steinemann

CORIPPO IN HET VERZASCA-DAL

een werkelijken dienst. Want nu komen we toch nog droog en warm in de auto. ☼ Door het grijze dal, langs het bruisende, schuimende, voortstuivende, overal langs ons neerplassende water brengt de voortsnellende bus ons terug naar de veilige, lichte laagvlakte. ☼ Het dal heeft ons wel een somber ernstig gelaat getoond en het heeft ons tevens iets van den harten strijd om het bestaan in deze onherbergzame streken leeren begrijpen.

Bij Prof. Albert Schweitzer te Lambarene

DOOR DR. P. R. VAN DER ELST

DE Redactie van „Buiten” vroeg Prof. Albert Schweitzer om een bijdrage, maar de Theoloog-Philosoof-Medicus schrijft ieder uur, dat hij niet bouwt aan zijn hospitaal, soms tot diep in den nacht, en is toch nog vaak een half jaar achter met het beantwoorden van brieven. Hij maakte daarom dankbaar gebruik van de gelegenheid die, de aanwezigheid van een Hollander in het hospitaal hem bood, om dien te vragen iets in het Hollandsch over het hospitaal te schrijven. Ziehier enkele grepen uit dat, wat het meest indruk op mij maakte. Altijd als ik van het Afrikaansche oerwoud hoorde spreken dacht ik aan het gedichtje:

TROPENLANDSCHAFT

Wenn im Busch von Madagaskar
Tönt der Schakals heisse Stimme,
Und nach Beute die Hyäne
Lechzt mit stillverhalt'nem Grimme
Wenn die flüchtige Gazelle
Scheucht des Löwen scharfe Krallen,
Und das Gnu, das wohlgehornte,
Durstig streift zum Wasserfalle;
Wenn im Rohr das Krokodil sich
Sonnet auf des Bachs Versandung,
Und am wolfsmilchübersäten
Strande tost der Syrte Brandung;
Wenn die buntgeflechte Natter
Zünglend sich zum Kneuel ballet,
Und des Geiers krächzend Rufen
Durch der Palmen Wipfel schallet;
Wenn des Bodens dürre Rinde
Berstet, wenn die Marschinellen
Mit verderbenschwangren Pesthauch
Den erhitzend Dunstkreis schwellen;
Wenn der Kaffer seine Pfeile
Trinkt im Saft der gift'gen Bohnen:
Freut sich der gesetzte Bürger
Nicht in Afrika zu wohnen.

☼ En toen de kleine rivierstoomer Port Gentil (op Afrika's Westkust even ten Zuiden van den evenaar) verliet en de diepe baai, waarin de Ogowe uitmondt, verder instoomde, kwamen mij dit gedichtje en allerlei verhalen uit boeken van Livingstone en Peters in gedachten en in gespannen verwachting keek ik uit naar de rand van het oerwoud. Mijn vrouw en

ik waren de eenigen die onze dekstoelen verlieten en — de zon en het felle licht, dat het blauwe water terugkaatste, trotseerend — over het hekje aan de voorzijde van het vierhoekige bovendek leunden. Toen we de eerste boomen bereikten en vlak langs die ver over het water hangende massa's van takken, luchtwortels en lianen voeren, waren we eigenlijk verwonderd, dat dit mooie, zonnige groen nu wezenlijk Afrika — het zwarte werelddeel — was. En toen

we na anderhalven dag te Lambarene kwamen en in de motorboot van Albert Schweitzer stapten, hadden we nog maar één indruk en dat was: een prachtig, schilderachtig land. Wel hoorden we van de meereizende bestuursambtenaren en missionarissen veel over de ellende die achter den bijna ondoordringbaren muur van palmen, kapokboomen en lianen werd geleden, maar we zagen niets ervan, behalve vele plekken aan de oevers, waar het minder hoge bosch, verwilderde bananentuinen en wat cocos- en oliepalmen verrieden, dat daar eens een dorp had gelegen. Het zijn niet alleen de slaapziekte en de pernicieuse malaria die deze streken zoo teisteren en nog steeds de bevolking doen afnemen. De ziekten, die de blanken hier brachten, hebben, met den rum, een nog grooter aandeel, niet zoozeer in de sterfte dan wel in het afnemen van het aantal kinderen. Er zijn dorpjes waar men op de 60 tot 100 inwoners (het gewone getal) een, twee, soms geen kinderen aantreft.

En de enkele kinderen, die er geboren worden, sterven nog heel vaak door onvoldoende verzorging. Wel houden de negers veel van hun kinderen, ook van de jongens, die later geen geld opbrengen zooals de meisjes (een man betaalt vaak 4 tot 5000 francs voor een goede vrouw) maar de ouders zijn ongeloofelijk dom. Dat merkte mijn vrouw toen ze, in het hospitaal van Professor Schweitzer gekomen, eenige zuigelingen onder haar hoede moe t nemen, waaronder een te vroeg geborene van nog geen twee kilo, met een longontsteking. Het kind werd ons gebracht gewikkeld alleen in een kletsnatten doek. De moeder was wel dankbaar voor het zeepkistje met gedroogde bananenblaren en het versleten dekentje, dat ééns het een of ander goed verzorgd Europeaantje dekte, welks moeder, toen het grooter werd, om de kouljgende negerkinderen dacht, maar de noodzakelijkheid van zoo'n warm nestje voor een ziek kind zag zij niet in. En zij legde dan ook den volgenden dag haar baby onbedekt op de houten slaapplaats bij de open deur van de barak, toen zij het dekentje ging waschen en nieuwe bladeren zocht. En de meest voorkomende doodsoorzaken bij kleine kinderen zijn in dit jaargetijde, nu iedere blanke hieronder een, twee of drie wollen dekens slaapt, longontstekingen en hunne gevolgen. Wat een hospitaal, als dat van Schweitzer, alleen al uit een oogpunt van hygiëne-onderricht beteekent, is moeilijk naar waarde te schatten. De eerste dagen was het wat lastig zich hier in de toestanden in te denken. De eenige wegen zijn de rivieren en we krijgen patiënten uit het heele Ogowe-gebied, soms nog van verder. Voor alle kuren moeten patiënten opgenomen worden, want iemand, die een week met zijn pivoque (cano uit één stuk

hout, soms voor 20 personen) moet roeien om het hospitaal te bereiken, kan men niet den volgenden dag voor een injectie terug laten komen. Men kan bijna nooit met een patiënt spreken zonder tolk. Van tijd hebben velen geen begrip. Slechts héél enkelen weten, hoe oud ze zijn — hoe lang zij een kwaal hebben — welke dag en welk uur het is. En daarom te meer is het vertrouwen van deze wilden vaak ontroerend. Soms komen zij van 300, zelfs 500 km ver, wat voor een zieke, die moeilijk loopt, meer dan een maand reizen kan beteekenen. De rijke zieke komt met zijn vrouwen of kinderen of vrienden. De arme komt alleen of met een zieken vriend, die ook naar het hospitaal wil, maar alléén de reis niet aandurft en dan komt zoo'n stel als de lamme en de blinde aanroeien, na soms met moeite den weg naar het hospitaal te hebben gevonden, want de Ogowe begint reeds hier zijn delta te vormen met vele zijarmen en eilanden en de negers van verre spreken dikwijls géén van de twee hier bekende talen. In het geval een zieke door een operatie is te helpen, kost het zelden moeite hem daarvan te overtuigen. Een vrouw uit het hoogland had een klein gezwel in haar mond en kwam om medicament vragen, daar het gezwel grooter werd en pijn veroorzaakte bij het eten. Toen de infirmiertolk haar zeide, dat het een gevaarlijke ziekte was en de dokter haar daarvoor haar bovenkaak met de tanden, die er in waren moest wegnemen, zeide zij na de eerste schrik

berustend „ùh" d. w. z. ja goed, opende haar mond wagenwijd en sloot de oogen in de veronderstelling, dat ik haar zoo direct in de polikliniek zou kunnen helpen. Later, tijdens de operatie, lag zij doodstil en gaf geen geluid. Den avond na de operatie zat zij al bij een vuurtje voor haar case (barak) en knikte mij vriendelijk toe. Niet alleen de inboorlingen, voor wie het hospitaal speciaal is bedoeld, maar ook de blan-

ken komen hier geregeld om raad vragen. Er is hier een aparte case voor blanke patiënten en meestal zijn er drie tot zes houthandelaren of hun vrouwen opgenomen. Want de blanken zijn veel ziek, nog meer door het harde leven vol ontberingen, dan door het klimaat, dat in den regentijd wel héél warm, doch overigens niet slecht is, mits men zich onderwerpt aan de strenge eischen, die de hygiëne hier stelt. Maar dat is juist voor vele houthakkers, die zonder eigenlijk behoorlijk huis op de kapplaats kampeeren en van de eene plaats naar de andere trekken, niet mogelijk. Ook wachten de Europeesche vrouwen uit deze streek in het „spital" de komst van hun baby af. Dat we niet voor alle patiënten kunnen koken zal ieder wel begrijpen, alleen

de 20 ernstigste patiënten krijgen eten van den infirmierkok. De overige, momenteel 180 — soms 300 — het vorige jaar zelfs 350 opgenomen patiënten, hebben een vriend of vrouw bij zich om voor het eten te zorgen. Rondom de barakken branden dan ook steeds talloze vuurtjes en het is een heele toer om de zieken te beletten, zelfs vlak na een operatie, hun bed te verlaten en zich in den rook van hun vuurtje te zetten. Zoojuist maakte ik mijn avondronde door het hospitaal. Rondom de vuurtjes zitten de negers gehurkt. De mannen praten of suffen, de vrouwen rooken

Foto Dr. Schweitzer

HET VELLEN VAN EEN KAPOKBOOM BIJ
HET HOSPITAAL VAN DR. SCHWEITZER

Foto Dr. Schweitzer

PAALWONING VAN EEN EUROPEAAN TE LAMBARENE
(Doktershuis bij het oude hospitaal)

hun pijpjes, porren in het vuur, bereiden nog wat eten of voeden hun kinderen — soms jongens van 5 of 6 jaar. In het donker zijn de negers moeilijk te herkennen; hun huid glimt in het schijnsel van het vuur en hun tanden en oogwit schitteren je tegen. Hier en daar herken ik een zieke aan zijn verband of aan een kleedingstuk: een oud overhemd zonder mouwen, de ruïnes van een gekleede jas of een bolhoed waar een stuk opgezet is. In alle 13 talen, die in Gabon gesproken worden, wenscht men mij goedennacht of bedelt om medicament. In de barakken maken de moustiquaires (klamboes) den indruk van evenzoo vele grauwe tentjes, vooral als er (tegen het verbod in) een lichtje in brandt. Behalve de zieke slaapt in de moustiquaire als regel de verzorger. Soms ligt hij onder het bed, maar meestal erin, als hij geen ander bed heeft weten te bemachtigen. In een van die tentjes vind ik, behalve den zieken man, zijn vrouw en drie kinderen — als de vrouw meekomt om den man te verplegen moeten de kinderen ook mee komen, als de man maar één vrouw heeft. Is de afstand tot het geboortedorp te groot voor geregelde bananenaanvoer, dan kosten zulke families ons veel aan onderhoud. Gezonde familieleden kunnen eventueel wat meehelpen in het hospitaal, maar zijn dikwijls van weinig nut, omdat ze geen fransch spreken en de negers van dit deel van Afrika geweldig dom zijn wanneer het betreft het leeren van een werk, dat niet tot hun dagelijksche bezigheden behoort. Vele vrouwen hebben dagen noodig voor ze leeren water te pompen uit de hospitaal-pomp. Als ik het doel van mijn avondwandeling bereik, sta ik voor de open deur van een case, waar-

in een van onze ergste patiënten ligt: een jongen van ongeveer vijftien jaar, die zoo ziek is, dat ik hem niet durf te opereeren. De vriend, die hem verzorgt, tilt de moustiquaire voor mij op, terwijl hij met zijn voet de boomstammen van het vuurtje voor de case wat opschuift, zoodat vonken omhoog dwarrelen en de vlam eenig licht verspreidt tot in de case. Maar ik zie niets door den rook van het tegen het verbod in onder zijn bed aangelegde vuurtje. De zieke inboorling is n.l. gewend tegen de kou een vuurtje aan te leggen naast, onder of zelfs in zijn bed. Hij is zoo gewend met vuur om te gaan in zijn uiterst brandbaar hutje, dat er zelden brand door ontstaat, maar toch kan men het niet toestaan, want een brand in een van onze barakken zou een verschrikkelijke ramp kunnen worden. De barakken zijn van hout en plaatijzer met leemen vloer — alleen de „case des opérés” heeft een houten vloer. En de houten kribben, met matten bedekt, de dekens en moustiquaires maken het geheel uiterst brandbaar. Uit de moustiquaire wordt mij een magere hand toegestoken en ik grijp de pols. Het zwarte vel, los om de botten rimpelend, gloeit en is droog. De stem van den jongen is schor — hij zegt volgens den mij begeleidend infirmier, dat de pijn minder is en dat hij om meer medicament vraagt. In zulke oogenblikken kun je hier soms erg verlangen naar een rustig, zindelijk Hollandsch ziekenhuis met koele gangen, handige verpleegsters zooveel men noodig heeft, electriciteit, stroomend water en goed functioneerende operatiekamers. Want wel zijn hier alle benoodigde instrumenten, maar de steriliteit is nooit volledig

betrouwbaar, ondanks al onze moeite, omdat het practisch onmogelijk is alle stof en insecten buiten te sluiten. Want in de vensters hebben we uitsluitend metalen muskietengaas: achter glas zou men stikken en de daken zijn met ventilatiespleten omdat ze anders te benauwd zouden zijn, daar ze ver overhangen. Ware dat niet het geval en zag men dus door het venster meer van den hemel, dan juist een streep boven de horizon, dan zou men ook op bewolkte dagen in huis een helmhoed moeten dragen, want het licht — ook het indirecte — is hier uiterst gevaarlijk, véél gevaarlijker dan in Indië. Vóór de operatie moet een infirmier nog op de insectenjacht. En toch hoorde ik gisteren tijdens de operatie Bolingi van zijn krukje springen en tegen een vlinder, die tegen het gaas zat roepen: „Ai koukikouli! ou astu été. Partis crapule”. En het prachtige dier met staalblauwe vleugels werd met een gaasprop verpletterd. Maar ik was pas gerust, toen mijn geopereerde vanochtend nog koortsvrij was. Ondanks al het harde werken van onze uitstekende verpleegsters zal het hier nooit ideaal worden. Dit alles sta ik te overdenken bij het bed van den zieken negerjongen. Nee, in Europa was hij misschien te helpen, maar hier moeten we van ingrijpen afzien en zijn

verdoovende middelen alles wat we hem geven kunnen. Wat stel ik de ruime verscheidenheid van geneesmiddelen en groote voorraden van onze apotheek, die beter voorzien is dan verreweg de meeste Europeesche, nu op prijs! Aan medicamenten hebben we nooit gebrek. Alles is hier doodeenvoudig. Onze tafels zijn van ruw hout, de wanden van witgekalkte planken, maar op instrumenten en medicij-

Foto Dr. Schweitzer

ZOOEVEN AANGEKOMEN PATIËNTEN WACHTEN VOOR DR. SCHWEITZER'S
POLIKLINIEK TE LAMBARENE

nen wordt nooit bezuinigd — op verband alleen in zooverre dat alles opnieuw wordt uitgekookt en gesteriliseerd en gebruikt tot het versleten is. Alleen aan lappen voor bekleeden, oude dekens en omzoomde verbanden van 5 tot 30 cm breedte (de meest geschikte hier — zij worden van oud katoen en linnen in Europa voor ons gemaakt) hebben we soms gebrek, daar we afhangen van den ijver van eenige liefdadige Europeesche dames. Albert Schweitzer heeft de algemeene leiding van het hospitaal, volkomen onafhankelijk van eenig genootschap. In tegenstelling van wat velen meenen, is hij geen zendeling, d. w. z. hij tracht nooit inboorlingen tot Christenen te bekeeren. Zondags houdt hij met behulp van twee tolken een kleine Godsdienstoefening in 5 talen, uitsluitend voor diegenen, die dit uitdrukkelijk verlangen en te ziek zijn om naar een van de naastbij gelegen missiestations te gaan. Overdag is zijn tijd bijna geheel in beslag genomen door bouwerijen, reparaties en dergelijk werk. Verder schrijft hij geweldig veel, geholpen door zijn oudste medewerkster Fräulein Kottmann; in zijn vrijen tijd helpt hij bij het medische werk en het is jammer, dat hij hier zoo zelden toe komt, want hij is een buitengewoon goed medicus. Verder werken hier een Duitsche vrouwelijke arts en schrijver dezes als medici — schrijvers vrouw verzorgt het bereiden der medicamenten en verpleegt enkele zieke en moederlooze babies. Twee Zwitsersche verpleegsters zorgen voor de operatiekamer, de Europeesche patiënten en de zware inlandsche patiënten en de polikliniek, bijgestaan door vijf inlandsche

infirmiers. Twee Zwitsersche zusters zorgen voor de huishouding, den tuin en den veestapel, bijgestaan door 3 inlandsche koks en eenige boys. Verder zijn hier nog drie dames, die zorgen voor de plantages, het kappen van het oerwoud, het onderhoud van de gebouwen en het uitdeelen van de „rations”. Wij, twaalf Europeanen, hebben het zóó druk, dat we maar amper voor donker met het werk in het hospitaal klaar komen, temeer daar er meestal wel een of twee op reis zijn voor inspectiereizen om patiënten op te zoeken en zieken, die te helpen zijn, naar het hospitaal te verwijzen en zoo het vertrouwen te winnen van die stammen, die nog niet geregeld om hulp komen in ernstige gevallen. 's Avonds zitten we ieder op onze eigen kamer en lezen of schrijven en gaan vroeg naar bed. Want men wordt hier gauw moe. Mijn vrouw en ik zijn nog frisch, daar we pas uit Holland komen en nog geen regentijd hier meemaakten en gaan na het middageten een uurtje wandelen of roeien. Wandelen is hier mogelijk sinds Professor Schweitzer twee wegen in het oerwoud liet kappen om zijn concessie af te palen. Men is nog daaraan bezig en het is heel interessant een pad te zien hakken in een oerbosch, waarin nog geen mensch doordrong. Torenhooge

boomen moeten geveld worden als zij juist in de lijn van de grenspalen staan. Met donderend geraas vallen boomen van soms 1½ meter middellijn onder de bijlslagen van de kappende negers, vele kleinere boomen en lianen meesleurend of verpletterend. Stammen van honderden guldens waarde van de prachtigste houtsoorten vallen naast het pad in het oerwoud en liggen daar te vergaan, daar hun ver-
voer over het deels heuvel-

achtige, deels moerassige terrein niet loonend zou zijn en het doet vreemd aan, de houthakkers hun vuurtje te zien stoken met rozenhout of kostbaar rood hardhout. Liever dan naar deze vernieling te gaan, bewonderen we de rivier, de breede Ogowe-arm met zijn lichtgele zandbanken, die nu beginnen droog te komen, de steeds wisselende oevers met hun vloedbosschen en bloeiende boomen, waarin prachtige vogels en vlinders spelen. Op modderige plekken zien we soms een krokodil of sporen van een nijlpaard en steeds vele mooie vogels van de familie der steltloopers, soms een paar pelikanen. Het is een temptatie zoo dicht bij het koele water te zijn, dat tusschen de zandbanken mooi helder is en niet te mogen zwemmen, maar behalve door krokodillen en kans op besmetting met dysenterie etc. is het baden hier gevaarlijk door electrische visschen — kort geleden werd nog een Europeaan door een visch gedood, toen hij uit zijn motorboot in het ondiepe oeverwater sprong omdat de motor vlam vatte. We vergenoegen er ons dus mee te roeien naar een zandbank of een van de vele eilandjes en als we stroomaf teruggedrijven bewonderen we de blauwe bergen in de verte, de vogels en de prachtige wolkenmassa's, die boven het oerwoud hangen en soms net zoo mooi zijn als de luchten in Holland. Ja, „es freut uns wohl in Afrika zu wohnen”, het werk in het hospitaal is dankbaar en we genieten van de prachtige natuur er buiten.

EEN TOSCAANSCH E STAD IN DE LATERE MIDDELEEUWEN

10) DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI. (Vervolg)

SOEDIG nam de immigratie zóó toe, dat men haar moest beperken door het invoeren van een vermogensbelasting, La Lira. Van groote verdienste voor de ontwikkeling van het beginsel der gelijkheid aller menschen was ook het belastingstelsel der steden Pisa en Siena. In deze steden werd het eerst gestreefd naar een rechtvaardige, gelijkmatige verdeeling der openbare lasten op den grondslag van eene zoo goed mogelijke schatting van het particulier bezit. De hiertoe aangestelde Balia legde de belasting op aan de hand van de verklaringen der gezinshoofden, die onder eede de waarde van hun bezit moesten opgeven. De reeds genoemde belasting La Lira, die geheven werd van gezinnen welke in de stad woonden en het „schoorsteengeld” dat door de boeren werd opgebracht, waren ook belangrijke bronnen van rijksinkomsten. Buitendien stroomden belangrijke bedragen binnen uit de toll en allerlei

kleine accijnzen. Nog een uitvloeisel der idee van vrijheid en gelijkheid ten opzichte van het recht waren de bestendige, voor elk een genaakbare rechtbanken. In oude tijden werden de rechtszittingen ongeregeld gehouden en de kosten bestrepen uit de geldboeten, welke op de verschillende misdrijven stonden. Dien tengevolge was de armere bevolking buiten staat zich recht te verschaffen, want de kosten der rechtspleging

Foto C. J. Steenbergh

ACHTTIENHOVEN. OUDE BOERDERIJ AAN DEN ACHTERWETERINSCHEN WEG

waren hoog. Het volk vroeg dan ook om een rechtbank, die permanent zitting hield, behalve in tijden van oorlog en waarvan de kosten uit de publieke kas bestreden werden. Dat de gemeente zulk een rechtbank instelde, was reeds een groote stap voorwaarts. Bij de rechtsgedingen — zoowel bij civiele als bij strafprocessen werd echter die hatelijke gewoonte der Middeleeuwen: de denunciatie, gehandhaafd. Voor vrouwen bestonden afzonderlijke rechtbanken, dat wil zeggen, door vrouwen voorgelegd en tegen vrouwen gericht. Dit was een overblijfsel van het Germaansche recht uit den tijd der Longobarden. Een goede zijde van het bestuurswezen en het publieke recht in deze Italiaansche gemeenten was, dat het ontstond uit de reële plaatselijke behoeften en niet volgens een a priori aangenomen systeem. Het was een boom, vastgeworteld in eigen grond en niet van elders overgeplant. En indien ook de gemeenten van elkaar instellingen overnamen, die den toets doorstaan hadden — want de ontwikkeling hield niet overal gelijken tred —, dan was dit toch niet uit den vreemde overgenomen, daar de omstandigheden bij de historische ontwikkeling der Lombardische en Toscaansche gemeenten, op kleine verschillen na, gelijk waren. Een der belangrijkste staatsdiensten was het kennisgeven van al hetgeen het volk diende te weten. Bij gebrek aan een postdienst in den hedendaagschen zin des woords en van couranten, moest de gemeente zorgen voor het bekendmaken der berichten en het overhandigen van brie-

ven en documenten. Daarom waren er zestig boden, balitori, aangesteld, met roode, spitse mutsen (infula), die voor een gering loon de brieven rondbrachten over het geheele territorium van Siena en ze ook in de stad bestelden. Verder waren er drie omroepers, banditori, in rood en groen gedost, die het gemis van een staatscourant vergoedden en op de hoeken der straten en op de pleinen alle openbare mededeelingen afkondigden. Veel minder dan zij stonden bij het volk in aanzien de gridatori, de omroepers van particuliere zaken, die de sterfgevallen bekend maakten, de huwelijken, faillissementen, verloren voorwerpen en min of meer de plaats vervingen der advertenties in de heden-daagsche couranten en der aanplakbiljetten op de muren. ¶ De kern van het politieke leven werd gevormd door de partijen, die ontstaan zijn door de historische ontwikkeling der toenmalige maatschappij in Toscane. Zoodra de gemeente zich van haar kracht bewust werd, maakte zij het tot haar taak de ridders zoo mogelijk te onderwerpen, of anders verdragen met hen te sluiten. De minder machtige geslachten, zooals de Cacciagconti, de Manenti en vele anderen werden zonder moeite overwonnen, doch met machtige families sloot men meestal verdragen. Een groot deel van den adel hield voortdurend verblijf in de stad en liet daar zijn paleizen bouwen, of vertoefde er een gedeelte van het jaar en stond dus midden in het maatschappelijk leven. Uit den aard der zaak onderscheidden zich terstond bij de eerste ontwikkeling der gemeenten drie partijen: de oude adel van Germaansch en Frankisch bloed, „nobili venitici”, veroveraars, gewend aan den wapenhandel, de nieuwe stadspatriciers en ten slotte het volk, dat geleidelijk en niet zonder krachtsinspanning zijn rechten wist te verkrijgen. In het jaar 1147 behaalde het volk zijn eerste, bescheiden, overwinning, profiteerend van de oneenigheid tusschen den adel en de patriciers. Bij deze klasse sloten zich verarmde ridders aan, die uit haat tegen de rijke stadsmagnaten het grauw verkozen om aldus tot macht te komen. Een van deze populaire ridders was Provenzano Salvani, die uit een oud geslacht stamde en zich bij het volk aansloot, om een der voortreffelijkste burgers te worden. De podestà Aldobrandino di Guido Cacciagconti, eveneens uit een aristocratisch geslacht, heeft vooral meegewerkt aan de oprichting van het lichaam der „vier en twintig”, een raad, samengesteld uit vertegenwoordigers van het volk en den adel, waarmee de volkspartij gebaat was. Bij het volk was de adel zelfs een gezocht bondgenoot tegen de stedelijke magnaten, want hij had van oudsher meer ervaring in regeeringszaken, stond hooger in ontwikkeling en bezat meer ambitie. — Door den steun van den adel werd de volkspartij mettertijd zóo machtig, dat zij in het midden der XIIe eeuw een eigen vertegenwoordiger bij de regeering kreeg, den capitano del Popolo, welk ambt in Pisa reeds eerder bestond. Aanvankelijk was de taak van den capitano moeilijk, tusschen hem en den podestà rezen voortdurend twisten over de grenzen van hun macht, maar het volk steunde zijn vertegenwoordiger en kreeg langzaam maar zeker de overhand. De belasting La Lira, in het jaar 1257 ingevoerd, was hoofdzakelijk het werk van de volkspartij en in 1270 werden reeds popolani gekozen in de constituerende Balia, die jaarlijks beraadslaagde over de wijzigingen in het bestuur. ¶ In 1186 gaf de keizer aan Siena een constitutie, een soort Magna

Charta, krachtens welke de gemeente de leenrechten verwierf van machtige geslachten tegen een jaarlijksche storing in de keizerlijke schatkist van 70 mark in gedegen zilver. ¶ Indien er geen tweedracht en naijver onder het volk zelfe had geheerscht, indien er later geen partijschappen waren ontstaan, zou er geen sprake geweest zijn van de anarchie, die later in Siena heerschte. De corruptie van het volk werd ten langen leste zóo groot, dat, naar men zeide, er onder de plebejers niemand te vinden was, die niet voor een flesch wijn desnoods voor de vijf en twintigste maal van overtuiging veranderde. Het volk wist met taaië volharding zich meester te maken van het gezag, doch was niet bekwaam genoeg om te regeeren en zijn macht te handhaven.

(Wordt vervolgd)

Wenken voor tuinbeplanting

RHODODENDRONS MET LELIES ERTUSSCHEN
PRACHTIG en van blijvende waarde is een perk of liever gezegd: een groep van Rhododendrons. Mits goed geplant nemen zij elk jaar in schoonheid toe en als er ruimte genoeg is kunnen ze niet te groot worden, want de takken reiken tot aan den grond en er is in het voorjaar geen grooter genot dan deze heuvelen van groen en bloemen te bewonderen. ¶ Eigenlijk hoort de Rhododendron in het bosch thuis, tusschen ruim geplante boomen of langs den rand van het geboomte, maar het allerfraaist komt hij uit langs het water. ¶ Voor bezitters van buitenplaatsen of groote villatuinen is het nu een gunstige tijd om Rhododendrons in zoodanige groepen te planten; want door de groote voorraden die in Boskoop, onverkocht naar het buitenland, zijn achter gebleven, is de prijs buitengewoon laag — voor groote hoeveelheden bijna te geef, en door koopen helpt men de kweekers. ¶ Ze in het bosch en tusschen het geboomte te planten is al heel eenvoudig; de grond is er daar door het afgevallen en verteerde blad direct geschikt voor. In villatuinen moet de grondsoort in acht genomen worden. Is het goede, doorlatende zandgrond, dan kunnen de Rhodo's er zonder meer na eenige bemesting in geplant en met een laagje bladgrond of turfstrooisel afgedekt worden. Is het zware of kleigrond dan moet de plek eerst uitgegraven worden en met zooveel blad of turfstrooisel worden aangevuld, dat het grondmengsel half tuingrond, half lichte grond wordt. ¶ Vergeet nooit vóór het planten de veenkluiten van de Rhododendrons wat los te maken, ze door middel van een puntigen stok te bewerken en wel zoodanig dat een deel van het veen eruit valt en de wortels zichtbaar eruit steken. Zoo geplant slaan de Rhodo's goed aan; met onbewerkte kluiten niet, ze kunnen dan jaren in hun eigen kluit blijven staan zonder in het grondmengsel te gaan wortelen. De pas geplante staan een beetje ruim; want er moet op den groei gerekend worden maar nu kunnen wij er voorloopig eenige Lelies tusschen plaatsen. Het is een ideale plaats voor hen, want Lelies willen gaarne met hun stengels in de zon staan, mits de aarde waar ze in groeien tegen te veel uitdrogen beschermd is. In den zomer komen de Leliebloemen prachtig boven het donkere Rhododendronblad uit. De hiervoor geschikte Lelie-soorten zijn Liliun auratum, de goudband-lilie; L. Henryi, helder oranje en L. regale, wit met licht bruin aan de buitenzijde.

B.

Foto C. J. Steenbe gh

TOREN DER NED. HERV. KERK TE AMERONGEN
(± 1470)